

En analyse av målsetninger og virkemiddeleffekt hittil

**Virker virkemidlene?
Hva trenges for å styrke virkningene?**

Bob van Oort, Seniorforsker CICERO

«Framtidens matsystem» - hvordan går vi i riktig retning?
28-29.10.25, Oslo

Hva ønsker vi å oppnå i matsystemet?

Landbrukspolitiske målsetninger

- Matsikkerhet og beredskap
- Landbruk over hele landet
- Økt verdiskapning
- Bærekraft, lave utslipp

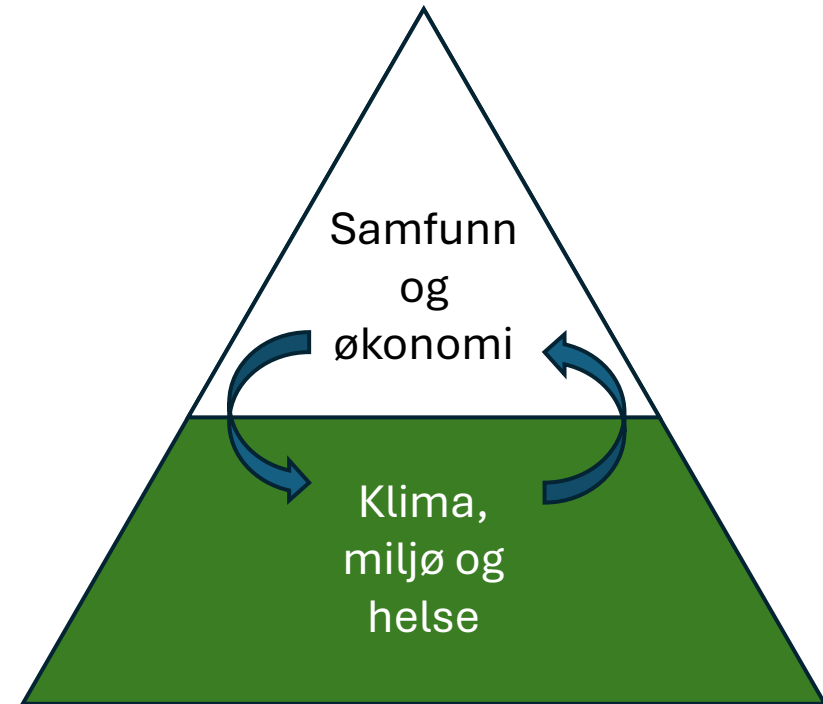
Miljømessige målsetninger

- Klimatiltak
- Naturvern og restaurering

Helsemessige målsetninger

- Sunnere kosthold, trygg mat

***Nærings- og Fiskeripolitikk, Finans,
Lokal nivå ...***

Stabil og robust klima, miljø og helse
er helt avgjørende for
Stabil og robust matproduksjon

Virker virkemidlene?

200+

Virkemiddel >		Samlede virkemidler		Begrunnelse (basert på relevant litteratur)
		Run 1	Run 2	
Jordbrukspolitikk	Landbruk over hele landet	-1.0	-0.3	Fære smågård, flere store. Konservative anslag indikerer en ne
	Jord- og beiteressursbruk			Produksjon viser en svak økning i grønnsaksproduksjon,
	Bosetting og sysselsetting			Diskusjonen om demografiutfordringer i distriktene har i stor
	Mangfoldig bruksstruktur, geografisk produksjonsdeling			Produksjonsdelingen innebærer at det er lagt til rette for
	Matsikkerhet og beredskap*	0.3	0.3	
	Matsikkerhet			
	Selvforsyningsgrad**			Forskjellen førkorrigert selvforsyningsgrad og den ordinære se
	Satsing på avl og forskning			
	Redusert matsvinn**			De siste innrapporterte verdiene for 2021 viser en estimert rec
	Økt verdiskapning	0.0	0.3	
Helsepolitikk	Eksisterende produksjoner			AgriAnalyse viser dårlig økonomisk utvikling i jordbruket med ø
	Nye produksjoner (økt plantebasert, innovasjon)			Den ... som vurderer lønnsomheten best er gr
	Norge som matnasjon			
	Bærekraftig landbruk*	0.5	0.5	
	Vern jordbruksareal (areal)			Hyttebygging og infrastr ... rker negativt, myrdrkningsfort
	Bærekraftig før (...)			Ulike satsinger retter se ... ner bærekraftig før. Tidlig slått,
	Helse	-0.4	-0.2	
	*Trygg mat			
	Kosthold (ernæring)			Det er i dag få virkemiddel ... styringseffektivt sikrer endring
	*Dyrehelse og velferd			Den norske dyrehelse e ... tt stabilt god, noe utviklingen i 2
Ramme for all politikk (Hurdal)	*Plantehelse			Rapport for bruk av plan ... midler i Norge i 2017 (Aarstad &
	Jordhelse**			For en mer klima- og mi ... lig produksjon pekes det gjenno
	Klimamål (nasjonalt og globalt)	-1.0	-0.7	
	Utslippsreduksjon			In June 2019, the govern ... established a voluntary
	Karbonlagring (jordbruk og naturvern)			Utviklingen går i retning ... re karbon i jorda også i Norge.
	Klimatilpasning			Klimatilpasning krever i m ... ge tilfeller investeringer. Bøndene
	Naturmål (nasjonalt og globalt)	-0.4	-0.2	
	*Redusert forurensning			Økologisk prod ...
	Økt vern naturområder (naturareal)			Recently, the N ...
	Restorering naturområder			Seters and myr ...
Bærekraft	Økt biomangfold			Økologisk prod ...
	Kulturlandskap (jordbruksareal, in-/utmarksbeite)			Seters are now ...
	Norge (klima, miljø, helse, økonomi)	-1.0	0.3	OBS: gjennom ...
	Utlendet (klima, miljø, helse, økonomi)	0.0	0.0	Norsk forbruk i ...
	Nåtid	-0.5	0.2	Snitt Norge og ...
	Framtid (nær: mot 2030-2040)	-0.3	0.4	Antar svak forb ...
	Framtid (fjern: etter 2050)	-0.1	0.6	Antar svak forb ...

Subsidier, Skatter og Avgifter
Juridisk, Regulatorisk
Informativ (ulike typer og kvalitet)
Frivillige avtaler
Forskning
Private initiative, ...

Sektorer, Produkter, Regioner,
Store/små aktører,
Produksjonsmetoder,
Befolkning med ulike
generasjoner eller grupper, ...

2	Positiv retning i samsvar med målet
1	Positiv retning men ikke på størrelse i samsvar med målet
0	Ikke noe særlig effekt
-1	Negativ retning bort fra målet men kunne vært verre
-2	Negativ retning, stikk motsatt målet

Dagens matsystem: Mange utfordringer

Jordbruk

- Lav selvforsyingsgrad (40%)
- Dårlig lønnsomhet (18% heltidsbønder; 70% mindre enn ½ fra gårdsbruk)
- Færre bønder (fiskere) og gård (mottak) (rundt 50% leiejord: sårbart med få bønder)
- Svak tverrpolitisk samarbeid (ingen helhetlig langsiktig plan, ansvar spredt og skyves)
- (Opplevde) målkonflikter (klimatiltak, selvforsyning, distriktspolitikk, ...)

Klima, miljø, helse

- Dårlig måloppnåelse av klimaintensjonsavtalen (0,06 av 5 mT så langt)
- Lite omstilling, lite klimatilpasning (mye gress+ammekyr i kornarealer, 5% klimarådgivning)
- Truet kulturlandskap og biomangfold (bruksendringer, arealendringer, avrenning, m.m.)
- Miljøtilstand (Oslofjord, mange innsjøer)
- Dårlig oppfølging av kostrådene, helsekonsekvenser (Kosthold driver til dårlig helse)

Store muligheter, Viktige barrierer

- Kjøttfri middag er ikke middag

Sp-toppene Sandra Borch og Geir Pollestad er lei av jåleri. Nå tar de et oppgjør med Høyres klimaavgift på kjøtt og slår et slag for biff flere ganger i uka.

Dagbladet 2023

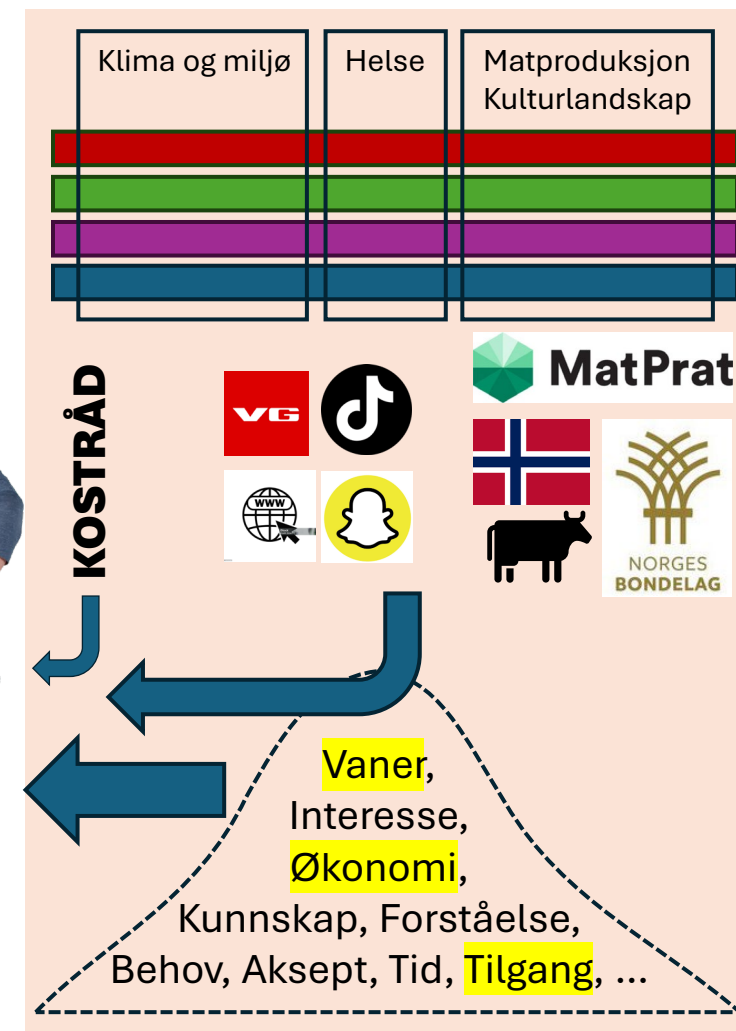
Wikimedia:
Alfred Heaton
Cooper 1907

NIBIO 2025

Folkebladet 2024

- **Inngrodd narrativ** (Gress, Kjøtt, Forbruker bestemmer, Selvforsyningsgrad)
- **Ansvaret forflyttes** til forbruker
- Påvirkning, **utydelig politikk**, (**opplevde**) målkonflikter
- **Infrastruktur** innretning (Mottak, Kjeder, Markedstilgang)
- **Støtte**, lønnsomhet

“Forbruker bestemmer”

Hva trenges for å styrke virkningene?

- **Forstå hvordan omstilling** kan bidra til mange forpliktelser og målsetninger
- Mye kunnskap tilgjengelig: **Fjerne barrierer og støtte mulighetene**
- Helhetlig, **koordinert** og langsiktig **matpolitikk** med **tydelig signal** til forbrukere, produsenter og andre aktører, basis for sikre investeringer

Trenger vi nye virkemidler?

- Mange av **virkemidlene finnes**, men om/i hvilken grad disse virker avhenger av koordinerte signaler

°CICERO

Viljen for
Omstilling
Mangler?

VOM på nett

Bob van Oort

www.cicero.oslo.no

@CICERO_klima

Bilde: Astrid Arnslett/CICERO